

MIDRESHET YOM RISHON - DECEMBER 23, 2018 (צ"ר אג"י)

"KADDISH AND THE QUESTION OF ITS RECITATION BY WOMEN"

- ADDITIONAL SOURCES -

RABBI MICHAEL TAUBES

ה) עיקר תועלת הקדיש הוא באמירת הבן על אור"א [כמסופר בהמעשה דר"ע המובא לעיל סעי' ג' וכדאור"ל (סנהדרין ק"ד). ברא מזכי אבא]. ואם לא הכאיר בן אלא בת אם היא קטנה (פחות מי"ב) יש מקומות הרבה שמרשים לה לומר קדיש בבית הכנסת אחר עלינו ואחר שיר של יום אי קודם ברוך שאמר.

ויש מרשים לה לומר אפילו הקדיש אחר אין כאלקינו, אלא שהברכו אומר גבר. ויש מקומות שאין מרשים לה כלל לומר בביה"כ (כמ"ש בתשו' כנס"י מובא בבאה"ט קל"ב וראה מ"ש בזה החו"י מובא בפ"ת יו"ד שע"ו ג' ובשד"ח אבילות ק"ס). בלתי אם יש מנין בביתה תוכל לומר שם הקדיש. ובת גדולה לא מרשים בכל אופן לומר קדיש בביהכ"נ.

ספר עשר גמ"י
(אג"ת) און ציטאט
תלמי א פירוש
מ"ו ח

וע"ד קדיש, אם נערה יכולה לאמר קדיש בביהכ"נ, הנה כבר דברו בזה באחרונים, ובכ"ז זכרנו שבילדותי אמרה נערה קדיש לפני האנשים, בקהלה של חסידים ויראים. וידע כת"ר שאף קדיש של האנשים, אם אינם ראויין להיות ש"ץ יש לפקפק בו הרבה, שהרי כל האומר קדיש בצבור הוא מעין ש"ץ, וש"ץ צריך שיהא הגון, ובכ"ז מחזיקים ענין הקדיש לדבר הגון, שידוע שאלולי הקדיש היו נמנעים הרבה מללמד אם בניהם תפלה, ולא היו באים לביהכ"נ, וכשבאים בגלל קדיש מתקרבים מעט ליהדות גם בשאר השנה, ומטעם זה גופא אין לדחות גם את הנערות, מכיון שזה גורם התקרבות ליהדות, ואמנם ראוי שתעמוד מאחורי המחיצה, ושם תתפלל וגם שם תאמר קדיש. ואם תדחוק ותכנס לפניך מהמחיצה בשעת קדיש מכיון שמסתמא גם אחרים אומרים קדיש, כי המנהג עכשיו שרבים אומרים קדיש לא איכפת לן. ובימי האחרונים שדברו בזה היה המנהג שאחד היה אומר קדיש, וע"כ אין לה לנקבה לעמוד לפני התיבה לומר קדיש, כי כך היה דרך הראשונים שהאחד האומר קדיש היה אומר זה לפני התיבה, ובוודאי שאין ראוי להניח לנערה לבוא לפני התיבה בתור ש"ץ אפילו בעד קדיש לבד. אבל עכשיו שכ"א אומר במקומו ורבים הם האומרים אין לדחות זה בשתי ידיים, וכבר כתבתי שנכון שתעמוד אחורי המחיצה. (תש"ז)

אורח אורח
(אג"ת) און ציטאט
תלמי א פירוש
מ"ו ח

ונבא לענין ההצעה של קדיש לבת. אם הבת תבוא להתפלל בעזרת נשים ותכשיר מעשיה בקדושת שבת. כשרות וטהרה וצניעות שכ"ז הם עיקרים ותחפוץ לומר גם קדיש בפני הנשים, בזמן שאומרים קדיש בביהכ"נ של האנשים, אפשר שאין קפידא. אבל אם תבוא לביהכ"נ של אנשים אפילו בלבושי צניעות ומכ"ש בלבושי אמריקה שהם היפך הקדושה שעיקרה פרישה מהעריות ואביזריהו שהם קול ומראה ופריצות המלבושים כ"ז הוא היפך מקידוש ש"ש, ומזה יהא צער להנפטרים ולא קורת רוח כלל ואף שכ"ז אסור גם מחוץ לביהכ"נ, אבל ביהכ"נ הוא המבצר האחרון ששמירתו נותנת תקוה לקדושה בכלל, אבל בהריסת הקדושה בו, הכל אבד ח"ו. והי"ת יעזרנו לקדש ולהתקדש עם כל ישראל. (תשכ"ד)

13.12 Women Saying Kaddish

Related by Dr. Joel B. Wolowelsky, "Modern Orthodoxy and Woman's Self-Perception," Tradition, vol. 22, no. 1 (Spring 1986), p. 80, n. 9.

About fifteen years ago, the issue [of permitting a woman to recite Kaddish] came up in an out-of-town chapter of Yavneh, and I asked a board member [who was one of Rabbi J. B. Soloveitchik's students] to put the question to the Rav. He wrote me: "I spoke with the Rav about the question you asked concerning a girl saying Kaddish. He told me he remembers being in Vilna at the Gaon's kloiz, which wasn't one of your modern Orthodox shuls, and a woman came into the back [there was no ezrat nashim] and said Kaddish after Ma'ariv. I asked him whether it would make a difference if someone was saying it along with her or not, and he replied that he could see no objection in either case." An advisory board member subsequently confirmed that this was the Rav's opinion. Recently, I have heard of a number of people who recalled similar incidents of women saying Kaddish in prewar Lithuania.

"Life Rav - Tik World
OF RABBI JOSEPH B. SOLOVEITCHIK
BY RABBI AARON RAKEFF-ROTHKOPF

VOLUME 2
P. 36

ועיין בתשובות חוות יאיר בתשובה
רמ"ב שכתב שאם אין למת בן רק בת
והבת נשואה או הבעל צריך לומר קדיש.
ואם הבת אינה נשואה אז מצד עיקר הדין
הבת יכולה לומר קדיש אלא שלא תעשה
כן שעל ידי זה יתחלשו מנהגי ישראל
וכיון דאיכא פרסום יש למחות. ונראה
עכשיו שכמה אנשים ונשים מישראל
לוחמים בעד שווי הנשים לעומת האנשים
ביחס עם עליות בשביל הנשים א"כ אם
הרבנים החרדים ימנעו אשה מלומר קדיש
במקום שישנה אפשרות שע"י זה תתרבה
ההשפעה של הרבנים השמרנים
והריפורמים או אסור למנוע בת מלומר
קדיש.

ס' עוז ישראל יוסף בני ח'
(אג"ר אגון סאלא-וייניצי)
ס' סוף ל"ב

באחד מימי הזכרון של אביו, בעת שבתו בממל, בא רבי ישראל
כרגיל, לבית הכנסת להתפלל ולומר קדיש. בין המתפללים, היה אדם
אחד בשם יצחק איזיקסון, שגם לו חל באותו זמן יום הזכרון לבתו,
שמתה עליו בדמי ימיה. רבי ישראל היה מקפיד, שלא יאמרו שני
אנשים יחד את הקדיש, וכנראה, נהגו שם לפי הוראותיו אלה. ר'
ישראל הרגיש שאותו איש מצטער מאד שלא תהיה לו הזדמנות לומר
קדיש לעילוי נשמת בתו, באשר זכותו נדחית מפני זכותו של ר'
ישראל. רבי ישראל ניגש אליו ואמר לו בחיוך: "יאמר נא מר את
הקדיש". כשהקהל תמה על מעשהו זה, שהוא מוותר על זכותו ועל
כבוד אביו שחייב עליו מצד הדין, הסביר להם רבי ישראל, שגדולה
זכותה של גמילות חסדים עם אדם מישראל - מזכות הקדיש.

ס' תולדות המוסר
(תנ"ך קאכ"פ)
חלק א' סוף ל"ב
(ס' ר' ישראל מוסר)